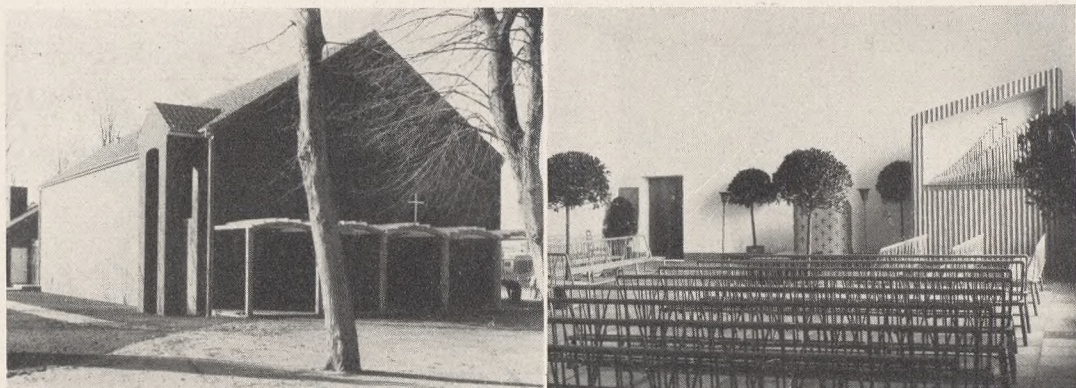

Fig. 245-46.
Adler Nielsen:
Kapel paa St. Mikkel's
Kirkegaard i Slagelse,
(se Teksten S. 114-15).

Om Præstens Gerning ved Begravelse

Af Sognepræst ved Næstved Sct. Peders Kirke, Provst V. Joensen

Mon der findes vanskeligere Lejlighed for en Præst at gøre Fyldest ved end Tjenesten ved Begravelse? Eller nogen, som lettere udæsker til Kritik? Ogsaa til Selvkritik for en vaagen Præst, mest maaske, naar Folk roser hans Tjeneste, fordi han da frygter, han har svigtet, *ikke* hvad Folk venter af ham, men hvad Kirkens Herre har paalagt sin Kirke og dens Tjenere paa hans Vegne. De følgende Linier vil søge at fremlægge lidt af de Tanker, som en Præst maa søge at klare sig, — til velvillig Eftertanke for dem, som før eller senere, sjældnere eller oftere oplever Præstens Tjeneste ved Jordefærd.

Først et Par Ord om det, som gaar *forud* for Begravelsesdagen! Enhver Præst føler sig langt sikrere paa Tjenestens hele Sigte i de Tilfælde, hvor han har faaet Lov at følge den døde det sidste Stykke af Vejen forud. I Byerne er det saa sørgelig sjældent, vi faar at høre om Menneskers Sygdom i Tide. Det sidder endnu saa dybt i Folk med Præsten som Dødsvarsel, at Familien ikke nærner at skræmme den syge med Præsten. Det var godt, om vi Præster havde vænnet vort Sogn til Præstens Besøg som noget ganske naturligt ogsaa ved ikke-dødelig Sygdom, saa det snarere vilde være naturligt, om Præsten ikke ogsaa kom til sidst. Har en Præst faaet Lov at gøre *Kirkens Gerning med Kristi Evangelium overfor den*

syge og set det blive modtaget af Hjertet, hvor staar han da i bedste Forstand stærkt den Dag ved Begravelsen.

Og saa *Valget af Salmerne!* Juridisk har Præsten Retten til at bestemme Salmerne; de fleste af os overlader dette til Familien. Men Følgen er, at vi ofte maa undvære den Hjælp, som vore Kærnesalmer er, og maa nøjes med de mere populære, der blot siger saa meget mindre af det rigtige. Det er godt, om Familien tager Præsten med paa Raad og finder dem, der passer bedst.

Med Hensyn til Talens Indhold da gælder stadig *det gamle Ritual fra 1685*, som har afstukket Retningslinierne for Præstens Tjeneste paa hans Kirkes Vegne. Det lutherske Grundsyn kommer uforlignelig klart til Udtryk i Ritualets Krav til Prædikanten om at forkynde om »Synden som den første Aarsag til Døden, om en god Beredelse mod Døden, Kristi Befrielse fra Døden, om Opstandelse fra de døde; om Himmerig, Salighed og det evige Liv efter Døden«. Genstanden for Kirkens Tjeneste er altsaa ikke — som i den katolske Kirke — den afdøde, hvis Skæbne i Dødsriget skal paavirkes af Kirkens Tjeneste, men de levende, som skal beredes baade til Døden og til Livet forud for Døden igennem Guds Evangelium. Men Ritualet standser ikke her: Præsten skal føje en personlig Omtale af den afdøde til. Men

han »skal holde Maade med den dødes Liv og Levnets Opregnelser og Berømmelse og vogte sig for panegyrisk (= overdrevet rosende) Snak efter Hedningers Vis, saa de besmitte deres hellige Kald og deres egen Samvittighed, — men paa den anden Side intet usømmeligt om den døde melde, med mindre det sandt er og vitterligt i Menighed, men udsige det med Maade og god Maneer beskedentlig, andre til Afsky og Advarsel«.

Ud fra disse Retningslinier maa saa en Præst redelig søge at forme sin Tale. Der er visse almindelige Synspunkter, som melder sig for Præsten.

1) Sigtet maa være *Sandheden tro i Kærlighed*. Det gælder baade den personlige Side og den evangeliske. Ikke en Kærlighed, som svigter Sandheden, saa Præsten siger mere, end Sandheden tillader, eller lover mere, end Gud indfrier. Men heller ikke en Sandhed uden Kærlighed! Er der noget pinligt [enten i den Afdødes foregaaende Liv eller hans Dødsmaade (Selvmord!)], er jeg ikke sikker paa, at Præsten har Pligt til at omtale hele Sandheden. Grænsen kan være vanskelig at regulere; men holder man en Smule af de Mennesker, har man en Hjælp til ikke at gøre det svære endnu sværere. Og saa i det, man *ikke* siger, kan der siges noget. Men føler en Præst sig forpligtet til at omtale dette pinlige, maa han gøre det med Takt overfor de efterlevende og — endnu vigtigere — saadan, at det ikke fremkalder Farisærglæden hos ham selv eller hos Tilhørerne over, at vi Præster ikke er »som denne Tolder«.

2) I Forbindelse dermed: *det er ikke Præsten, som har Dommen i sin Haand, men alene Gud, som er Hjertekenderen*. Vi ved aldrig, hvornaar et Menneske af »Tolderklassen« er død med Tolderbønnen i sit Hjerte og derfor — efter Jesu eget Ord — gaaet retfærdiggjort hjem. Vi vil have Lov at benytte vor Ret til ikke at dømme, men lade Gud om Dommen. — Tilsvarende ved vi heller ikke, hvor vi staar overfor en af

Kirkefolket eller af det øvrige »pæne Selskab«, om det ikke er en af Farisæerklassen, som døde i Tro paa sig selv og sin egen Gerning og derfor ikke er død i sine Synders naadige Forladelse.

3) »*Gør det kort, og gør det tørt!*«, sagde en gammel, vis Præst. Det vil ikke sige hjerteløst eller forretningsmæssigt, os uvedkommende; det vilde være oprørende. Men det er en Afvisning af det sentimentale. I mange Tilfælde er de nærmeste, efter et langt og strengt Sygeleje og maaske et oprivende Dødsleje, saa nervebelastede, at Begravelsen i sig selv er en Kraftprøve, som bringer dem til Bristepunktet eller maaske endog derover. Derfor er det en Hensynsfuldhed og ikke en Hjerteløshed, naar Præsten afholder sig fra at tale stærkt til Følelserne.

4) Endelig vil Præsten prøve paa en Gang at *træde frem med Evangeliet og tilbage for Evangeliet*. Han stræber efter at lade Evangeliet komme til sin Ret, ogsaa derigennem, at det taler til hans eget Hjerte; men samtidig ved han lidt om, hvordan vort eget let kan komme til at svulme og derved skygge over Evangeliet.

— — —

Ritualet af 1685 har givet Folk Lov til at vente, at der er baade en evangeliskforkyndende Del og en personlig. De færreste tænker imidlertid paa, hvor svært det er at faa det indbyrdes Forhold rigtig klaret.

Med H. t. *det personlige*, da skulde det være saa *naturligt*, at et Menneske ved sin Død mindes i den Sammenhæng, han har været en Del af og levet sit Liv ind i. Undertiden kan Præsten lade den Side ligge, fordi den varetages af nogle af Vennekredsen — for Resten ikke altid lige heldigt. I Reglen er Præsten den eneste, der fører Ordet. Efter min Mening forsynder Præsten sig mod Hjertets Ret og sin Kirkes Bud, om han forbigaar denne Side i Tavshed.

Men lige saa naturligt det er med det personlige, lige saa *farligt* kan det være. Faren er en dobbelt; først den rent menne-

skelige, en panegyrisk Overdrivelse af den Afdødes Personlighed og Livsgerning. Her er der syndet meget af os Præster, oftest vel i god Tro, efter Oplysninger fra de efterladte, som Præsten ikke har kunnet kontrollere. Mon ikke det er rigtigt, at det, Præsten har sagt for meget, det trækker Folk selv fra, og i Reglen lidt til, saa det ogsaa i den Henseende er en daarlig Tjeneste, vi gør dem? Det er en Advarsel til Familien om endelig ikke overfor Præsten at forskønne deres Billede af den Afdøde.

Men der er en anden Fare, som er større, den nemlig, at Præsten foretager en *glidende Modulation fra det personlige over i det kristelige Plan*. Jeg mener, at Præsten ganske stille gaar fra Afdødes menneskelige Rarhed her i Livet over til Guds evige Rige efter Skemaet: »Han var en god Fader, en god Borger, en god Dansker; saa var han nok ogsaa en god Kristen og er gaaet salig hjem«. De fleste Mennesker har den Tankegang, at det at være et rart Menneske er det samme som at være god Kristen. Men den Tankegang er den modsatte af Evangeliets; og Præsten maa ikke forraade Evangeliet for at imødekomme det naturlige Hjertes Tanker.

Hvordan skal vi da tale sandt om det personlige og det evangeliske? Vi maa beflitte os paa at *tale evangelisk om Menneskelivet*. Det vil sige for det første, at vi taler om Menneskelivet som det, der er *skabt af Gud og derfor stort og rigt*. Vi behøver ikke (af Frygt for at svække Omvendelsens Alvor) at fortegne det naturlige Menneskelivs Rigdom og Skønhed, særlig i Hjem, Slægt og Folk. Lad os kun tale stærkt om alt det, vi er fødte til! I denne Forbindelse falder det ganske naturligt at nævne, at det har ogsaa denne Slægt Erfaringer af med det Menneske, som nu er gaaet bort. Selv om Præsten af gode Grunde ikke kommer nærmere ind paa Enkeltheder, vil Folk selv fylde det tomme Kar, som Præsten holder op.

Men samtidig maa Præsten søge at gøre

det levende og aggressivt, at *alt dette store er vi ved Synden faldet fra*. Han maa tale ud fra Kirkens andet store Dogme om Synden og Døden. Selv om Folk oftest daarligt forstaar det med Synden bibelsk, maa det paa een eller anden Maade siges, at det at komme til Kirken og bede Præsten gøre dens Gerning, det er at stille sit Liv ind i Guds Lys i Kristus og under Guds Maalestok. Og det vil altid sige under Guds Dom. Saa først forstaar vi, at Døden er mere end en fysisk-fysiologisk Proces, men at Døden for os faldne Mennesker er Sydens Sold og er Udtryk for den guddommelige Vrede.

Paa det Grundlag har vi Lov og Pligt til at *fremlægge Kirkens Vidnesbyrd om det, som vi er døbt til*, Guds Naadegave i Jesus Kristus, den korsfæstede og igenopstandne, han, som var, som er, og som kommer igen at dømme levende og døde og forvandle vort Fornedrelseslegeme til at blive ligedanet med hans Herlighedslegeme. Præsten afholder sig fra at ræsonnere og »bevise« det ubevislige; han *vidner* om den kristne Tro paa Kristus og Barnekaaret i hans Navn og om det kristne Haab om Riget, som kommer. I den Tro og det Haab er Kraften til en salig Hjemgang og til for de efterladte at fortsætte Livet uden at forbløde og til at bære Gaadernes Byrde uden at segne, i en levende Forvisning om, at de, som skilles i Jesu Navn, engang skal mødes i Jesu Navn for aldrig at skilles igen.

Hvor godt det lykkes for os? Opgaven er i Sandhed vanskelig. En værdifuld Hjælp er imidlertid givet i det saakaldte *Odense-Ritual af 1910*, som vel ikke er foreskrevet, men tilladt. Talen bibeholdes; men udenom er lagt forskellige Skriftstykker om Liv og Død og Guds frelsende Kærlighed i Kristus og om Formaning til at leve i denne Tro. Det slutter med en meget smuk og ren Kollekt. De to Sider: den frie Tale og Ritualets faste Form, udfylder hinanden, saa ikke alt staar og falder med Præstens Tale og et Par Salmer.